

I DESPERATIONENS TECKEN

I FINANSPLANEN i årets statsverksproposition, avlämnad till kamrarna den 11 januari, gjordes som bekant med synnerlig styrka gällande, att de allvarligaste riskerna för den samhällsekonomiska balansen väntade från investeringssidan. Man lade upp sin försvarsplan från den utgångspunkten. Inom oppositionen, framför allt från högerhåll, ifrågasattes riktigheten av denna bedömning. Man menade inom dessa kretsar, att det mest besvärande hotet kunde väntas från konsumtionssidan.

Det förhöll sig ju så att i finansplanen räknats med en stegring av den privata konsumtionen på en halv miljard kronor. Denna kalkyl var dock uppgjord under den föga realistiska förutsättningen, att lönenivån skulle bli oförändrad. I den ekonomiska debatten i första kammaren den 29 april nödgades statsministern — med hänvisning till den s. k. kompletteringspropositionen av samma dag — meddela, att »lönestegringar och andra inkomstökningar har inneburit en ökning av den privata konsumtionsförmågan med 1,8 miljarder kr.» Skillnaden i förhållande till januarisiffran utgör som synes 1,3 miljarder kr.

Det som skett visar, att oppositionens bedömning i vintras icke var utan grund, milt talat. Det är alltså på konsumtionssidan och icke på investeringssidan, som risken möter. Utifrån sin tidigare, alltså nu av utvecklingen verifierade uppskattning av läget gjorde oppositionen i januari gällande, att en återinförd investeringsavgift plus en återinförd bilaccis icke innebar det rätta vapnet. Man rekommenderade en rörlig ränta plus stimulans av det frivilliga sparandet plus nedskärning av statsutgifterna.

Den rörliga räntan ha vi nu fått, likaså en viss stimulans av det frivilliga sparandet. I fråga om statsfinansernas ansvällning kan konstateras någon uppbromsning av den starka expansionen men ingalunda någon nedskärning.

Detta program har till allmän överraskning utökats med en höjning av beskattningen av aktiebolagen och de ekonomiska föreningarna. I förra fallet höjes skatten från 40 till 45 procent vid 1956 års

taxering och till 50 procent fr. o. m. 1957 års taxering. I det senare fallet höjes skatten från 32 till resp. 36 och 40 procent. Højningarna anges i den mycket knapphändig propositionen vara betingade av »konjunkturpolitiska skäl». Förslaget hade icke varit ute på remiss, innan det förelades riksdagen.

Genom højningen beräknas statsskatten enligt 1956 års taxering öka med ungefär 125 milj. kr. och enligt 1957 års taxering med omkring 250 milj. kr. Dessa miljoner äro jämte avkastningen av allmänna investeringsavgiften icke avsedda att ingå i budgeten utan skola tills vidare steriliseras.

Nu fråga många människor sig: Om efterfrågeökningen på *konsumtionssidan* svällt så ansenligt som i kompletteringspropositionen uppgives, varför tillgriper man då åtgärder som nästan exklusivt rikta sig mot *produktionssidan*?

Frågan förefaller så mycket mera berättigad som finansministern själv i den nämnda kompletteringspropositionen förklarar, att »en neutralisering av en väsentlig del av efterfrågeöverskottet genom konsumtionsbegränsande åtgärder av den art, jag här antytt, framstår som motiverad, då det aktuella överskottet främst riktar sig mot konsumtionen och härrör från de genomförda højningarna av de personella inkomsterna».

Att dessa nya pålagor inom näringslivets kretsar mottagits med känslor av bestörtning och harm är mer än begripligt. Att nu till alla de andra bördorna på företagsamheten den allra senaste tiden — investeringsavgift på 12 procent, skärpta avskrivnings- och lagervärderingsregler etc. — lägga ytterligare denna skattehøjning, måste — såsom det framhålles i de tio näringsorganisationernas mycket uppmärksammade framställning till bevillningsutskottet — framstå som »icke blott obilligt utan också som irrationellt från ekonomisk-politisk synpunkt». Härtill kan läggas, att en åtgärd som den nu genomdrivna inte kan undgå att rubba näringslivets förtroende till statsmakternas vilja att föra en skattepolitik och en ekonomisk politik, som möjliggör en sund utveckling av vårt ekonomiska liv.

I realiteten innebär skattehøjningen, om man samtidigt tar hänsyn till kommunalskatten ävensom till den genomtrufade åtstramningen av avskrivnings- och lagervärderingsreglerna, att den effektiva skattebelastningen för välkonsoliderade företag kan komma att utgå med skattesatser mellan 61 och 77 procent av vinsten. Härtill kommer ju att aktieutdelningarna också beskattas.

I detta sammanhang må desslikes erinras om att man genom

riksdagsbesluten icke erhållit något bestämt besked i den viktiga frågan, huruvida denna skatteskärpning är avsedd att vara tillfällig eller innebär en permanent anordning.

Finansministern förefaller — som ovan påpekats — själv övertygad om att risken hotar från konsumtionssidan men icke desto mindre slår han till på produktionssidan. Varför? Ja, man fick ju veta av statsministern i debatten den 29 april, att, »när det inte gick att få tillräcklig anslutning till förslaget om obligatoriskt sparande, är det följdriktigt, att man höjer vinstbeskattningen och på det viset pressar ihop inflationsgapet». Ett onekligen ganska vidunderligt resonemang! Detta måste ju betyda, att, om åtstramande åtgärder av det ena eller andra skälet inte kunna sättas in mot en sida i samhällsekonomin, kan man utan vidare flytta över dem, så att de rikta sig mot en annan.

Nå, nu ligger naturligtvis icke den verkliga orsaken till denna sällsamma »konjunkturdämpande» — den benämnes verkligen så i propositionen — åtgärd på det ekonomiska eller finansiella planet. Det är ledsamt att nödgas konstatera detta, men sanningen är att motivet är att finna i rent politiska eller kanske bättre uttryckt psykologiskt-politiska överväganden. Allbekant är numera att regeringens tvära omkastning i räntefrågan ställt till verklig förvirring i vida arbetarkretsar, vilka ju sedan år tillbaka fått i sig inpräntade alla de gruvliga olyckor såsom arbetslöshet m. m., vilka skulle gå ut över land och folk efter en räntehöjning. Det är nog icke så lätt för dessa medborgare att följa med i svängarna. För att lugna dem har man beslutit sig för att — låt vara med en halsbrytande motivering — »klämma åt bolagen». »De skall minsann inte slippa undan.»

Åtgärder av denna typ ha alltid varit populära. Varför? Ja, här träder många människors ekonomiska okunnighet eller motvilja att sätta sig in i de ekonomiska sammanhangen fram i blickfältet. Decenniers primitiva agitation om »kupongklippare» och »bolagsvälde» har satt djupa spår i svensk folkmentalitet. Förståelsen för vår företagsamhet, som ju oftast bedrives i bolagsform, och för dess betydelse för vårt välstånd och vår oavslåtliga standardhöjning är alltså på många håll nästan förskräckande låg.

Man behöver blott studera de resolutioner, som i dessa dagar offentliggjorts såsom resultatet av överläggningar inom fackföreningar, verkstadsklubbar och liknande sammanslutningar. »Med tillfredsställelse hälsar vi förslaget om en höjd bolagsbeskattning, medan däremot förslaget om den höjda räntan fyller oss med oro

och tveksamhet», heter det i ett dylikt uttalande från Göteborg. Detta tema återkommer med rätt små variationer i nämnda aktstycken.

»Bolagsvinsterna» sticka i ögonen. Hur förhåller det sig då med dessa bolagsvinster? Av de bolag, som ha sina aktier noterade på Stockholms fondbörs' A-lista och dessutom ha räkenskapsåret lika med kalenderåret, ha, då detta skrives, i år 82 lämnat vinst- och utdelningsbesked. Och av dessa 82 företag redovisa 51 högre nettovinst för 1954 än för 1953, 15 i stort sett oförändrat resultat och 16 lägre netto. Vad beträffar de totala belopp, som delats ut i år respektive komma att delas ut, kan ökning konstateras för 32 bolag, oförändrad utdelning för 49 och minskad utdelning för ett bolag. En summering av de 82 bolagens nettovinster för 1954 ger siffran 599 milj. kr. mot 524,6 milj. kr. för 1953. Läger man ihop de summor, som bolagen i fråga dela ut till aktieägarna, får man ett totalbelopp på 345 milj. kr. mot 321 milj. kr. i fjol. Ökningen blir alltså 24 milj. kr. Beloppet bör lämpligen kunna jämföras med de 1 800 milj. kr., varmed — enligt statsministern i första kammaren den 29 april — »lönestegringar och andra inkomstökningar» drivit upp den privata konsumtionsförmågan. Den gamla slitna frasen »Kommentarer överflödiga» synes ovanligt väl på sin plats i det sammanhanget.

»Med tillfredsställelse hälsar vi förslaget om en höjd bolagsbeskattning», heter det som sagt i dessa resolutioner, som rapporterats flerstädes från den fackliga fronten. Måne resolutionsförfattarna närmare undersökt grunden för denna tillfredsställelse? Ha de tänkt på den press på vår handelsbalans, som de aktuella inflationstendenserna utöva? För att förebygga ett kraftigt importöverskott och därav förorsakad avtappning av våra valutareserver fordras naturligtvis framför allt att vårt näringsliv hävdar och stärker sin ställning i den internationella konkurrensen. Detta kräver emellertid i nuvarande läge icke blott en obruten utan en intensifierad investeringsverksamhet, särskilt inom exportindustrien. En ytterligare skärpning av företagsbeskattningen rimmar illa med detta krav. Och om vi inte kunna hålla ut i kapplöpningen med utlandet? Hur går det då med oss alla, inklusive resolutionsförfattarna? Kunna vi fortsätta med vår välståndsökning? Kunna vi upprätthålla och ytterligare utveckla vår höga standard?

Till sist må avslutningsorden i den ovannämnda skrivelsen från det samlade näringslivet till bevillningsutskottet här anföras: »En dylik höjning (av företagsbeskattningen) tillgodoser icke något av nuvarande ekonomiska läge aktualiserat konjunkturpolitiskt syfte,

men måste befaras hämma en i detta läge högst angelägen produktionsutveckling.»

Någon mera märkbar inverkan på de avgöranden, som majoriteten i bevillningsutskottet och riksdagen träffade, hade inlagan näppeligen lika litet som den argumentation, som knöts till densamma. Framtiden får utvisa vem som bedömde utvecklingen riktigast, näringslivets egna män eller de politiskt bestämmande instanserna. Om majoritetens beslut i riksdagen kan sägas, att de fattades i desperationens tecken.
